

Kijowski, Jerzy

Wkład Adama Chętnika w tworzenie i rozwój ruchu młodzieżowego na Kurpiowszczyźnie

---

Zeszyty Naukowe Ostroleckiego Towarzystwa Naukowego 24, 67-74

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WKŁAD ADAMA CHĘTNIKA W TWORZENIE I ROZWÓJ RUCHU MŁODZIEŻOWEGO NA KURPIOWSZCZYŹNIE

ADAM CHĘTNIK'S INPUT INTO THE CREATION AND DEVELOPMENT OF THE YOUTH MOVEMENT IN KURPIE REGION

Adam Chętnik przez całe swoje pracowite życie bardzo interesował się problemami młodzieży, przywiązywał także wielką wagę do rozwoju wiejskiego ruchu młodzieżowego. W dziele tym współpracował z tak wybitnymi działaczami społecznymi i ludowymi jak m.in. Jadwiga Dubińska, Irena Kosmowska, Maksymilian Malinowski, Mieczysław Brzeziński i Aleksander Bogusławski. Zgodnie z założeniem, że wieś musi się odrodzić siłami samej wsi, rozpoczęto akcję tworzenia szkół rolniczych. Nie tylko kształciły one młodzież z rodzin chłopskich, lecz także przygotowywały społeczników, którzy aktywnie uczestniczyli w procesie odrodzenia polskiej wsi.

Duży wpływ na ożywienie ruchu społeczno-politycznego w Polsce miała rewolucja 1905–1907 r. Nastąpiła wówczas pewna, co prawda niewielka, liberalizacja ze strony władz carskich, co zaowocowało utworzeniem szeregu organizacji, m.in. ochotniczych straży pożarnych, chórów czy też amatorskich zespołów teatralnych. Prowadziły one różnorodną działalność społeczno-kulturalną. Coraz bardziej odczuwana była potrzeba utworzenia jednej organizacji młodzieżowej i czasopisma dla niej przeznaczonego. Również Chętnik widział taką potrzebę. W swoich wspomnieniach kilka lat później pisał, iż dyskutował o tym m.in. na zjeździe absolwentów szkoły rolniczej w Pszczelinie w 1910 r. Jako pierwsze pojawiło się pismo dla młodzieży. Nosiło ono tytuł „Świt – młodzi idą”, było miesięcznikiem o objętości najpierw 4, potem 8 stron, i stanowiło dodatek do pisma ludowego „Zaranie”. Pierwszy numer tego piśmka pojawił się w 1911, a ostatni w 1915 r.

---

* dr, Ostrołęckie Towarzystwo Naukowe im. Adama Chętnika

Drugim czasopismem dla młodzieży była „Drużyna”. Inicjatorami jej powstania byli Adam Chętnik oraz Aleksander Bogusławski. Projekt przedstawił Chętnik na zjeździe absolwentów szkół rolniczych z całego Królestwa Polskiego w liczbie około dwustu, w lipcu 1911 r., w szkole rolniczej dla dziewcząt w Mirosławicach. Pomysł założenia pisma został przyjęty i wkrótce rozpoczęto gromadzenie funduszy. „Początkowo oddano w ręce mnie, jako projektodawcy – wspominał ten fakt Chętnik – pomału zaś powstało grono założycieli, którzy na wiosnę 1912 r. wydali jednodniówkę pt. «Drużyna»»¹. Inicjatywa została podchwycona przez wielu działaczy ludowych, społecznych i nauczycieli. „Najwięcej starań podjął w tym kierunku Adam Chętnik – napisał w swych wspomnieniach Aleksander Bogusławski – który jako mieszkający w Warszawie miał największe możliwości działania. Gdy w grudniu 1912 r. spotkałem się z nim w Warszawie, zakomunikował mi, że sprawa jest już na dobrej drodze. (...) On otrzymał już szereg odpowiedzi z prowincji od młodych pisarzy, działaczy, chłopów i nauczycieli wyrażających zgodę na założenie pisma dla ostatecznego wprowadzenia projektu w życie»². Organizacyjne zebranie komitetu założycielskiego czasopisma i równocześnie organizacji pod nazwą „Drużyna” odbyło się w kwietniu 1912 r. w Warszawie, a wzięli w nim udział przedstawiciele inteligencji wiejskiej, absolwenci szkół rolniczych i działacze kulturalno-oświatowi. Redaktorem naczelnym pisma została Rozalia Brzezińska, Chętnik zaś był jej zastępcą, administratorem i wydawcą. Przyjęto, iż „Drużyna” ma być czasopismem niezależnym zarówno politycznie, jak i finansowo od jakiegokolwiek ugrupowania. Postanowiono również powołać tajną organizację pod nazwą Związek Młodzieży Wiejskiej. Program jej składał się z dwóch części. Pierwsza, jawna, publikowana w „Drużynie”, mówiła o rozwoju oświaty, kultury, sportu i turystyki oraz walce z nałogami, druga, tajna, zakładała krzewienie patriotyzmu i przygotowanie do walki o niepodległość³. Ponieważ Chętnik nie uzyskał formalnej zgody na wydawanie „Drużyny”, dlatego jej pierwszy numer ukazał się w formie jednodniówki. Po akceptacji władz zaczęła wychodzić od kwietnia 1912 r. jako dwutygodnik, a od grudnia 1913 do maja 1915 r. jako tygodnik. Po przerwie spowodowanej przez wojnę została wykupiona od Chętnika przez Centralny Związek Kółek Rolniczych centralnego towarzystwa rolniczego, z tym że Chętnik nadal pozostał jej redaktorem. Oprócz tego, że poza latami 1912–1915 sam redagował pismo aż do 1919 r., to również osobiście redagował dodatki dla „Drużyny”, takie jak „Zuch”, „Gwiazdka”, „Teatr i Muzyka”, „Sprawy Kobiety” i „Lirnik Wioskowy”.

¹ A. Chętnik, *Jakśmy się organizowali*, „Drużyna” 1919, nr 25–26, s. 2.

² Za: M. Mioduchowska, *Wkład Adama Chętnika w tworzenie i rozwój ruchu młodzieży wiejskiej w Polsce (Związek Młodzieży Wiejskiej, junactwo)*, [w:] M. Drozd-Piasecka (red.), *Adam Chętnik a współczesne badania kultury wsi kurpiowskiej*, Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, Warszawa 1988, s. 177–178.

³ R. Wasilewski, *Jak powstał Związek Młodzieży Wiejskiej w zaborze rosyjskim*, „Roczniki Dziejów Ruchu Ludowego” 1969, nr 11, s. 282.

Liczba kół „drużyniaków” wciąż wzrastała, a najwięcej powstało ich w guberniach: warszawskiej, płockiej, łomżyńskiej i lubelskiej. Funkcję łącznika między nimi pełniło pismo „Drużyna”. Rola Adama Chętnika w ruchu „drużyniackim” była trudna do przecenienia. Organizował, pisał, przeprowadzał korektę, zbierał materiały, odpisywał na przesłane listy i – co zazwyczaj było najważniejsze – starał się zdobywać konieczne finanse. A właśnie zdobycie środków na wydawanie pisma było najważniejszym problemem, ponieważ składki oraz wpływy z prenumeraty i sprzedaży nie wystarczały na pokrycie kosztów. Sytuacja uległa pewnej poprawie po nawiązaniu współpracy z Organizacją Młodzieży Narodowej, która zasilala „Drużynę” poważnymi środkami.

W artykule programowym pisma Adam Chętnik napisał m.in. „Pamiętajmy o tym, że chociaż lud nasz nie przoduje w rozwoju kultury narodowej, ale nie może być kupą zboża, dającą się przesypywać z worka w worek pierwszemu lepszemu kupcowi. Samodzielność i krytycyzm wraz ze zrozumieniem spraw społecznych i obywatelskich powinniśmy rozwinąć w sobie do możliwych granic”⁴.

Jednym z przejawów tego celu było opracowywanie propozycji repertuarowych dla amatorskich zespołów teatralnych, przede wszystkim młodzieżowych. Było ich dość dużo. Oto niektóre z nich: „Obrazki sceniczne i piosenki kurpiowskie” (do organizowania wieczornic i widowisk regionalnych – materiały wraz z nutami), „Na łowy” i „Kurp bez broni” – obrazki sceniczne z życia puszczańskiego Kurpiów), „Po kołędzie” – sceniczne obrazki regionalne ze wskazówkami i ilustracjami, „Na tratwach” – sceniczny obrazek z życia narwiańskich oryli w pięciu odsłonach, ze śpiewem, muzyką i tańcem. Wspólnie z innym zasłużonym dla kultury kurpiowskiej regionalistą ks. Władysławem Skierkowskim, wikariuszem myszynieckim, opracował „Wesele na Kurpiach”. Było to widowisko z muzyką, śpiewem i tańcami opublikowane przez Wydawnictwo Teatru Regionalnego w Płocku w 1928 r. i wielokrotnie grane m.in. w Płocku i Warszawie. Na opracowanie tych propozycji Chętnik nie szczędził ani czasu, ani pieniędzy, większość wydanych pozycji, która się ukazała, została bowiem wydana z jego prywatnych środków, czyli tzw. sumptem autora.

Konieczność i celowość kształcenia dzieci i młodzieży Chętnik wyniósł z własnego domu i całe życie stanowczo podkreślał rolę nauki. „Przyczyną złego jest brak oświaty na Kurpiach – pisał w swej pracy *Puszcza Kurpiowska*. – Szkoły są rzadko gdzie po większych wsiach, szkół tych jest około 20 na całej Puszczy posiadającej z górą 100 tys. ludzi. Są wioski mające po 100–300 domów, a bez szkoły. W ostatnich paru latach było z Puszczy paru chłopców w Pszczelinie i parę dziewczyn w Mirosławicach, ci więc pionierzy spośród ludu puszczańskiego prowadzą część pracy społecznej oraz sprowadzają książki i pisma. Czytelnictwo jednak na ogół jest słabo rozwinięte”⁵.

⁴ A. Chętnik, *Do młodych przyjaciół*, „Drużyna”, jednodniówka z 12 marca 1912 r., s. 7.

⁵ A. Chętnik, *Puszcza Kurpiowska*, Ostrołęka 2004, s. 133.

Adam Chętnik uważał, że jednym z najważniejszych zadań w pracy z młodzieżą jest krzewienie w niej patriotyzmu, zarówno lokalnego, jak i narodowego. „W młodzieży należy wzbudzać patriotyzm – pisał na łamach „Zorzy” – najpierw mały, miejscowy, niemal zaściankowy, potem patriotyzm ten rozszerzyć na całą okolicę, na całą Polskę”.

Wielką wagę w kształceniu i wychowaniu dzieci oraz młodzieży przywiązywał do czytelnictwa książek. Mając 18 lat, założył w domu rodzinnym pierwszą w tej osadzie i okolicach polską bibliotekę i czytelnię. Było to równocześnie miejsce patriotycznych spotkań i ośrodek kulturalno-oświatowy. Również o czytelnictwie książek i czasopism pisał Chętnik w swych pracach i artykułach. Uważał, że człowiek umiejący czytać ma wobec społeczeństwa moralny obowiązek uczyć tego innych. „Tych, co czytać nie umieją – uczymy czytać, posługując się wskazówkami dla samouków, które podajemy”⁶. Zgodnie z hasłem głoszonym przez Konrada Prószyńskiego, słynnego „Promyka”: przez „oświecony lud do niezależnej Polski”, uważał Chętnik, iż jeden czytający człowiek to jeden krok naprzód do wydzwignięcia się z biedy i ciemnoty. A należy przy tym wiedzieć, iż problem analfabetyzmu w owym czasie, szczególnie na ziemiach polskich pod zaborami, był bardzo istotny pod koniec XIX wieku bowiem odsetek analfabetów wynosił ponad 70%.

Duże zaangażowanie wykazał Chętnik w organizacji ruchu junackiego na wsi. Było to nawiązanie do ruchu harcerskiego i skautingowego. Skauting utworzony został w roku 1907, a jego założycielem był angielski generał Baden Powell, natomiast wzorujące się na skautingu harcerstwo polskie powstało w 1910 r. Junactwo polskie był to ruch niepodległościowo-wojskowy tworzony w Królestwie Polskim, a jego twórcą był Stefan Plewiński. Nawiązywał on nieco do działających w Galicji tzw. Drużyn Bartoszewych. Hasłem junaków było: Bóg, Ojczyzna, Cnota, Nauka, Praca. Cała redakcja „Drużyny” aktywnie włączyła się do propagowania idei junactwa, Adam Chętnik zaś został mianowany członkiem Rady Przybocznej Organizacji Junackiej. Już w pierwszej jednodniówce „Drużyna” z 1912 r. Chętnik sugerował, „aby przez zabawy młodzież się kształciła, wychowywała i jednoczyła”, w 1914 r. utworzył specjalny dodatek do gazety pt. „Zuch”, a następnie przedrukował na łamach drużyny 10 punktów prawa skautingowego i inne materiały. Nie starał się jednak na ślepo przejmować cudzych wzorów, lecz twórczo je adaptować. W jednym ze swych artykułów pisał: „Junactwo obejmuje wiele działań wchodzących w skład harcerstwa” i przykładowo wymienił niektóre spośród nich: gimnastyka i ćwiczenia w mieszkaniu, tańce, ćwiczenia gimnastyczne na dworze, wycieczki, jazda konna, jazda na rowerze, ćwiczenia i harce na śniegu, harce na wodzie, pływanie, wiosłowanie, podchodzenie, tropienie, strzelanie z łuku itp. W sformułowanych przez niego w 1918 r. 15 prawach junackich znalazły się m.in. takie jak: junak poznaje kraj ojczysty, junak miłuje i poznaje przyrodę, junak dba o zdrowie cielesne i duchowe swoje

⁶ „Drużyna”, nr 12 z 15 czerwca 1913 r.

i innych⁷. Kilka lat później, w grudniu 1924 r., Chętnik opracował nową wersję statutu junactwa, w którym nadal eksponowane były aktywne formy działania, tj. wycieczki, gry, ćwiczenia ruchowe, pływanie, obozy, konkursy i zawody sportowe. Prowadzono także różnorodną działalność ideowo-wychowawczą. Służyły temu różnego rodzaju formy pisarskie, m.in. i wiersze. Oto fragment jednego z nich, pochodzącego z lipca 1914 r. pt. *Hej junacy*:

„Hej junacy, młodzi ptacy,
wyjdźcie wszyscy z swoich gniazd.
Idźcie w pole, orać rolę,
Którą potem zrosił Piast.

Chcesz być chwacki i junacki,
Stań na straży dobra, cnót.
Bądź żołnierzem i rycerzem
I Ojczyzny pilnuj wrót”.

W ciągu kilku lat zorganizowanych zostało kilka ośrodków junackich, z których najliczniejsze były w Warszawie i Lublinie. Oprócz tego drużyny junackie funkcjonowały na Kurpiowszczyźnie, Suwalszczyźnie, w Małopolsce oraz guberni łódzkiej i piotrkowskiej. Po utworzeniu Polskiej Organizacji Wojskowej niemal wszyscy starsi junacy wstąpili do tej organizacji, wielu przedostało się do Legionów Polskich.

W 1919 r. powołany został do życia Związek Młodzieży Wiejskiej. Początkowo Chętnik utrzymywał z nim kontakt, który jednak niemal zupełnie urwał się po tym, kiedy ów wybitny działacz zajął się organizowaniem akcji plebiscytowej na pograniczu kurpiowsko-mazurskim. Wkrótce (tj. w 1922 r.) został wybrany na posła na Sejm RP z ramienia Związku Ludowo-Narodowego. Próbował włączyć ruch młodzieżowy w nurt działalności narodowo-katolickiej, proponując współpracę ZMW ze Stowarzyszeniem Młodzieży Polskiej (SMP), ale nie spotkało się to z życzliwym przyjęciem. W tym czasie ZMW próbował się usamodzielnić i uniezależnić od wpływów partyjnych oraz nieco ewoluował w kierunku radykalnego ruchu ludowego reprezentowanego w Polsce przez Polskie Stronnictwo Ludowe „Wyzwolenie”. Wkrótce – bo już od połowy 1920 r. – młodzi zaczęli wydawać własny organ pt. „Nasza Drużyna”, a od 1922 r. „Siew”.

Założenia ruchu junackiego, jego dokumenty programowe, organizacyjne i metodyczne oraz ich praktyczna realizacja ulegały ciągłej ewolucji, a szczególne zmiany zaszły po odzyskaniu przez Polskę niepodległości. Wyjątkowo akcentowana była obecnie miłość do odrodzonej na nowo Ojczyzny, troska o jej losy i właściwe wychowanie młodzieży. W związku z uzyskaniem dostępu do morza Chętnik propagował idee wychowania morskiego. „Przystanie junackie, tworzone nad wodami, rozwiną w Polsce zaniedbany szerszy ruch wodny nad

⁷ A. Chętnik, *Harcerstwo w junactwie*, Warszawa 1915, s. 12–13.

rzekami, jeziorami itp. Poznanie, opanowanie wód polskich i rozbudzenie na nich życia młodzieży obudzi chęć do żeglarstwa i przemysłu wodnego, zwróci uwagę na morze i wyrobi poczucie utrzymania brzegów morskich, umocnienia się nad Bałtykiem oraz wykorzystania go dla rozwoju i siły państwowej Polski⁸.

Chętnik ostrzegał przed bezkrytycznym naśladowaniem obcych wzorów. „Wyrzeknijmy się manii ślepego naśladowania obcych i bierzmy od nich tylko to, czego u siebie na razie nie mamy, czego nie możemy wykonać lub obmyśleć, albo gdy to obce przewyższa nasze o tyle, że warto je sprowadzić⁹”. I następnie słusznie dodaje: „Naród nasz i lud mają piękne tradycje i bogatą historię. Były błędy, zgrzyty i krzywdy całych pokoleń, ale czyż my tylko na tradycji zła budować mamy swą przyszłość¹⁰”.

Wielką wagę przywiązywał Chętnik do wychowania fizycznego dzieci i młodzieży. Jeden z pierwszych jego artykułów na ten temat z 1912 r. noszący znamienity tytuł: *W zdrowym ciele – zdrowa dusza* zwracał szczególną uwagę na wychowanie „cielesne” jako równie ważne oprócz wychowania umysłowego. „W dzisiejszych latach – dowodził w jednym z artykułów prasowych – wszyscy zwrócili uwagę tylko na kształcenie umysłu, zapominając zupełnie o stronie fizycznej – cielesnej; toteż strona umysłowa otrzymała znaczną przewagę nad ciałem, nad organizmem, który opuszczony, wzgardzony i zaniedbany, mści się za swoje upośledzenie; dzięki temu posiadamy coraz więcej ludzi nerwowych – niezdolnych w otoczeniu, przy pracy chorowitych oraz wymokłych i wycieńczonych cherlaków; od ludzi takich ucieka twórczość, rzutkość, a z czasem i chęć do życia; zniechęcenie i niewiara we własne siły trzymają się ich stale i są oni plagą nie tylko rodzin, ale i całych społeczeństw¹¹”.

Zaslugi Adama Chętnika w organizowaniu i rozwijaniu wiejskiego ruchu młodzieżowego w Polsce są oczywiste i bezdyskusyjne. Z jego osobą ściśle związane jest utworzenie tajnego ZMW jeszcze w warunkach zaborczych, powołanie i rozwój ruchu drużyniackiego i junackiego oraz funkcjonowanie prasy przeznaczanej dla młodych, w tym „Drużyny” i „Junaka”. W imię wyższych celów propagował nowe, twórcze i postępowe idee, zaszczepiał wśród młodzieży chęć do działania, a czynił to nie poprzez natrętne moralizatorstwo i pouczanie, ale własną działalność popularyzatorską, publicystyczną i wydawniczą. Skupiona dzięki niemu przy „Drużynie” młodzież stworzyła ruch niepodległościowo-społeczny, który wychował wielu oddanych krajowi patriotów i społeczników, najpierw walczących o wyzwolenie Ojczyzny, a potem jej rozwój. Znaczący był wkład Chętnika w utworzenie Związku Młodzieży Wiejskiej, zrazu konspiracyjnego, potem zaś legalnego w wyzwolonym kraju. Zapoczątkował on szeroki ruch młodzieży wiejskiej, który zaowocował powstaniem takich organizacji jak

⁸ „Junak” z 19 lutego 1924 r., s. 7.

⁹ *Pierwszy nasz okręt na morzach południowych*, dodatek do „Morza”, s. 3–4.

¹⁰ Deklaracja junacka, s. 6.

¹¹ A. Chętnik, *W zdrowym ciele – zdrowa dusza*, „Drużyna”, nr 3 z 1 maja 1912 r., s. 42.

Związek Młodzieży Wiejskiej „Siew” i Związek Młodzieży Wiejskiej Rzeczypospolitej Polskiej „Wici”. Niepodważalne są zasługi Chętnika w propagowaniu idei wiejskiego ruchu młodzieżowego poprzez szeroko rozumianą działalność pisarską i publicystyczną. Służyły temu celowi głównie dwa czasopisma: „Drużyna” i „Junak”. Na ich łamach Chętnik zamieścił prawie sto artykułów oraz wiele drobnych utworów literackich – wierszy, humoresek, anegdot i przypowieści. Szczególnie wiele miejsca poświęcił amatorskiemu ruchowi teatralnemu, którym sam osobiście się pasjonował i który, zresztą słusznie, uważał za magnes przyciągający młodzież do działalności społecznej, oświaty, sportu i krajoznawstwa. Wielkim dorobkiem Chętnika była zainicjowana i prowadzona przez niego praca wydawnicza w ramach tzw. „Biblioteki Drużyny”, dzięki której ukazało się wiele wydawnictw z różnych dziedzin wiedzy.

Reasumując, można z całą stanowczością i odpowiedzialnością stwierdzić, iż Adam Chętnik, patron naszego towarzystwa, to nie tylko wielki patriota, wybitny uczony, muzealnik, pisarz i publicysta, lecz także działacz zasłużony dla rozwoju wiejskiego ruchu młodzieżowego w Polsce.

BIBLIOGRAFIA

- Bogusławski A.** *Wspomnienia*, Archiwum Zakładu Historii Ruchu Ludowego (AZHRL), sygn. 30.
- Chętnik A.** *Pierwszy nasz okręt na morzach południowych*, dodatek do „Morza”.
- Chętnik A. 1912.** *W zdrowym ciele – zdrowa dusza*, Drużyna, nr 3 z 1 maja.
- Chętnik A. 1912.** *Do młodych przyjaciół*, „Drużyna”, jednodniówka z 12 marca 1912 r., s. 7.
- Chętnik A. 1915.** *Harcerstwo w junactwie*, Warszawa 1985.
- Chętnik A. 1919.** *Jakśmy się organizowali*, Drużyna, nr 25–26.
- Chętnik A. 1924.** *Kurpie*, Kraków.
- Chętnik A. 1968.** *Życie puszczańskie Kurpiów*, Warszawa.
- Chętnik A. 2004.** *Puszcza Kurpiowska*, Związek Kurpiów, Ostrołęka.
- Drozd-Piasecka M. (red.). 1988.** *Adam Chętnik a współczesne badania kultury wsi kurpiowskiej*, Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, Warszawa.
- Mioduchowska M. 1988.** *Wkład Adama Chętnika w tworzenie i rozwój ruchu młodzieży wiejskiej w Polsce (Związek Młodzieży Wiejskiej, junactwo)*, w: M. Drozd-Piasecka (red.), *Adam Chętnik a współczesne badania kultury wsi kurpiowskiej*, Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, Warszawa.
- Syska H. 1969.** *Adam Chętnik, działacz, pisarz, badacz Kurpiowszczyzny*, Warszawa 1969.
- Wasilewski R. 1969.** *Jak powstał Związek Młodzieży Wiejskiej w zaborze rosyjskim*, Roczniki Dziejów Ruchu Ludowego, nr 11.
- „Drużyna” (lata 1912–1915 i 1918–1919)
- „Junak” – 1924, 1924.

STRESZCZENIE

Artykuł ukazuje działalność Adama Chętnika, znanego etnografa, badacza i muzealnika, a od kilkunastu lat patrona Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego, w niezwykle ważnej dziedzinie życia społecznego, jaką był ruch młodzieżowy na terenie Puszczy Białej. Zasięg czasowy obejmuje lata od początku XX wieku aż do lat dwudziestych. Najważniejszym przedsięwzięciem A. Chętnika było utworzenie czasopisma dla młodzieży „Drużyna”, którego Chętnik był w latach 1912–1915 oraz 1918–1919 redaktorem i wydawcą. Angażował się także w ruch junacki na wsi oraz w utworzenie i działalność Związku Młodzieży Wiejskiej.

SŁOWA KLUCZOWE: Kurpiowszczyzna, ruch młodzieżowy, „Drużyna”, Adam Chętnik, junactwo

SUMMARY

The article presents the achievements of Adam Chętnik, a well known ethnographer, explorer and museum manager, a patron of Ostrołęka Scientific Society, in the significant area of social life, i.e. youth movement in the Puszcza Biała (Biała Woods). Adam Chętnik was particularly active from the beginning of the 20th century to 1920s. Among the most important of his undertakings of A. Chętnik was the founding of a magazine for teenagers „Drużyna” (*Team*). He was the Editor in Chief and Publisher of that magazine in the periods of 1912–1915 and 1918–1919. Adam Chętnik was also involved in „junaks” youth movement in rural areas, as well as the founding and activities of the Rural Youth Association.

KEYWORDS: Kurpie, youth movement, „Drużyna”, Adam Chętnik, junaks